

Nr 28

Av herrar **Sjöholm** och **Rubin**, om en fast organisation för offentlig försvarare i brottmål.

De bestämmelser som i rättegångsbalkens avsnitt om rättegången i brottmål finns uppställda i fråga om förordnande av offentlig försvarare är avsedda att tillgodose den självklara principen att den för brott tilltalade skall beredas fullgoda möjligheter att försvara sig mot den anklagelse som samhället genom åklagarmyndigheten framställt. Bestämmelsernas nuvarande utformning torde dock vara i behov av att överses i syfte att dels eliminera vissa med nu tillämpat system följande mindre tillfredsställande konsekvenser och dels mera allmänt avpassa bestämmelserna till nu förhärskande kriminalpolitiska uppfattning med dess huvudintresse knutet till angelägenheten av att den brottslige rehabiliteras och återföres till ett normalt laglydigt leverne.

I vissa fall är förordnandet av offentlig försvarare obligatoriskt, ett stadgande som givetvis tillkommit helt i den anklagades intresse. I praktiken kan det dock icke sällan verka i motsatt riktning. I vissa brottmålsrättegångar av relativt okomplicerad natur där den tilltalade spontant bejaktar åklagarens sakframställning och erkänner vad som lagts honom till last är den offentlige försvararen uppenbarligen till föga eller ingen nytta för den anklagade. Händelseförloppet i processen och brottspåföljden skulle ha blivit exakt densamma försvararen förutan. Nu inträffar emellertid att den anklagade efter rättegången och efter avtjänandet av ett eventuellt utdömt frihetsstraff av den exekutiva myndigheten ansättes med krav om betalning av arvodet till den offentlige försvarare som han aldrig bett att få och inte haft den ringaste nytta av. Detta är inte någon rimlig eller bra ordning. Den är i sig själv orättvis och den försvårar den dömdes återanpassning i samhället just vid en tidpunkt då denna återanpassning befinner sig i ett känsligt och ömtåligt initialskede.

I större brottmålsprocesser uppgår arvodena till offentlig försvarare till mycket betydande belopp, vilket hos stora delar av allmänheten väckt kritik och frammanat en generell och till sin art reaktionär aversion mot systemet som sådant. Detsamma gäller om offentlig försvarares åtgärd att till högre instans överklaga fällande dom i fall då allmänheten uppfattar detta mera som ett sätt att förskaffa sig ytterligare arvoden än som ett medel att åvägabringa ändring i ett domslut som uppfattas som riktigt och därmed omöjligt att få ändring i. Det synes mig vara en angelägen uppgift att om möjligt avlägsna de inslag i nuvarande system som utlöser dylika icke önskvärda reaktioner hos stora delar av allmänheten. Rättsväsendets skilda funktioner bör omfattas av medborgarnas fulla förtroende.

Vad det här gäller är sålunda

1. att bibehålla — och vidareutveckla — principen att envar anklagad skall ha tillgång till fullgod rättegångshjälp,
2. att eliminera orättvisan att även den som saknat fördel av att ha haft tillgång till offentlig försvarare blir ersättningskyldig,
3. att avlägsna de för allmänheten utmanande höga arvodeskostnaderna i vissa större mål.

Den väg som här synes vara framkomlig är att fullt ut göra de offentliga försvararna just offentliga, dvs. fast knutna till rättsväsendets organisation med fast lön, och att kostnaderna härför stannar på statsverket. Detta skulle låta sig synnerligen väl inpassas i en adekvat och modern syn på brottmålsprocessen, där det allmänna i lika mån skall svara för den tilltalades försvarsmöjligheter som för åklagarpartens angreppsbetingelser. Det är då följdriktigt att statsverket står för kostnaderna för det ena som för det andra. Någon ökning av kostnaderna för det allmänna torde icke behöva bli följden av en omläggning av antytt slag. Den återbetalningsskyldighet som nu är stadgad i fråga om arvoden till offentlig försvarare infräs av naturliga skäl regelmässigt icke, och i denna skuldsumma ingår som tidigare berörts vissa högst betydande belopp. De exekutiva myndigheternas arbete med indrivning av dessa rättegångskostnader ger föga i utbyte och redan ett slopande av denna omgång som torde kosta mera än den smakar skulle innebära en given fördel.

Förslaget innebär sålunda tillskapandet av en ordning med statligt anställda advokater med enda uppgift att biträda som offentliga försvarare. Löneplaceringen bör vara så hög att verkligt kvalificerade krafter kan påräknas. Organisationen — som lämpligen synes bära följa indelningen i åklagardistrikt — bör givetvis inrymma en högre löneplacerad toppjänst för varje distrikt som ansvarig chef, varigenom också erhålles en önskvärd befordringsgång.

Innebörden av förslaget är jämväl att återbetalningsskyldighet icke skall åläggas den som för sig haft förordnad offentlig försvarare. Denna betalningsbefrielse synes bära omfatta även övriga kostnader i rättegången såsom bl. a. vittnesersättning.

En ytterligare fördel med det föreslagna systemet synes kunna vara att den icke sällsynta irritation som i advokatleden här eller var kunnat spåras när det gällt domstolarnas förordnande av offentlig försvarare helt skulle elimineras.

Med återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära utredning och förslag om tillskapandet av en fast organisation i fråga om offentliga försvarare i brottmål i enlighet med de grunder som i motionen angivits.

Stockholm den 10 januari 1968

Sten Sjöholm (fp)

Bertil Rubin (mbs)